

problematiky pojetí času ve starověkém světě, především pak v Řecku a císařském Římě, především skrze kritickou analýzu Galenových spisů. V jeho textech si všímá nejen odkazu na užití hodin v lékařské praxi, ale i rétorického a metaforického významu, který nesou. Zohledňuje také fakt, že jsou hodiny užívány jako symbol vědy a poznání. Zaměření na antický Řím a orientace na kritickou analýzu Galenových spisů autorku nelimituje v širším a kontextuálním pojetí dějin starověké temporality, odkazuje na staré asyrské babylonské a egyptské prameny stejně tak jako na hippokratovskou tradici užití hodin v medicíně. Skrze „centrální“ postavu Galénu a jeho reference důkladně přibližuje čtenáři pojetí času v pozdním římském císařství. Text je přínosem nejen pro odborníky a badatele v oboru historie medicíny, ale nabízí velmi přitažlivý a komplexní pohled na antický svět a jeho pojetí času, nešetří příklady z veřejného dění dané doby, intelektuálního světa římských elit a exkurzy do života antického člověka.

David Hamr

DOI: 10.14712/23365730.2025.27

Ota Pavlíček (ed.), *Studying the arts in late medieval Bohemia. Production, reception and transmission of knowledge*
(*Studia artistarum* 48) Brepols, Turnhout 2021, 358 s., ISBN 978-2-503-59317-3

Kolektivní monografie sestavená historikem a filozofem Otou Pavlíčkem z Filozofického ústavu Akademie věd vyšla v prestižním belgickém nakladatelství Brepols, které je jedním ze světově nejproslulejších vydavatelů odborné literatury v oboru historických věd. Jak již název napovídá, autoři zaměřili svou pozornost na rozličné aspekty dějin pražské artistické fakulty, a to v období před vypuknutím husitských válek. V úvodní studii shrnul editor knihy Ota Pavlíček aktuální stav poznání pražské artistické fakulty v letech 1348–1419, představuje stav pramenné základny, historický vývoj instituce a rovněž ve zkratce seznamuje čtenáře s významnými osobnostmi spjatými s nejstarší fází existence fakulty, načež navazuje stručnou charakteristikou textů, ze kterých celá práce sestává.

V prvním z příspěvků upozorňuje Milan Žonca na s univerzitou paralelní existenci studia filozofie v prostředí pražských Židů. Hana Šedinová se zaměřila na netradiční zoologickou terminologii v dílech Michaela Scota, Thomase z Cantimpré a Bartoloměje z Chlumce alias Klareta, která vznikla v rámci překladů originálu Aristotelova díla *Historia animalium* do různých jazyků a z nich teprve do latiny. Krystyna Krauze-Błachowicz se zaměřila na vztahy mezi artistickými fakultami v Praze a Krakově, přičemž reflektuje, že mnozí z vyučujících v Krakově získali vzdělání právě v Praze. Annemieke R. Verboon se soustředila na text *Parvulus Philosophiae Naturalis* od Petra z Drážďan, který se stal středověkým „bestsellerem“ a na jehož základě mistr kolínské univerzity Lambertus de Monte vyučoval. Zejména si kladl otázku „proč si zvířata kromě člověka nemohou představovat neskutecné věci“. Rovněž Petra Mutlová se věnuje postavě Petra z Drážďan, vlivu tzv. drážďanské školy na výuku na pražské univerzitě a zejména Petrovu textu *De congruitate grammaticali*, jehož edice je přílohou článku. Současně upozorňuje na související intelektuální styky mezi Prahou, Krakovem a Erfurtem.

Pavlaína Cermanová představila rozšíření pseudo-aristotelíanského textu *Secretum Secretorum* v pozdně středověkých Čechách, v jejichž knihovnách bylo uvedené dílo

hojně zastoupeno, a tudíž patrně i čteno, včetně prostředí pražské univerzity. Secese nečeských studentů a mistrů v roce 1409 pak zapříčinila rozšíření textu na univerzity v Lipsku a v Krakově. Studie Moniky Mansfeldové je úvodem k rozboru komentáře k Aristotelově Metafyzice Jana Otova z Minsterberka, filosofa působícího nejprve na pražské univerzitě a po vydání dekretu kutnohorského prvního rektora univerzity v Lipsku. Autorka se nezabývá pouze obsahem textu, ale sleduje i jeho rukopisné dochování. Přílohou studie je edice *Tabula quaestionum* ze sledovaného textu. Harald Berger se zaměřil na vědeckou kariéru a dílo Helmolda Glaedenstedta ze Zoltwedelu († 1441). Ten získal akademické grady na pražské artistické fakultě, kde se stal roku 1394 i děkanem a v roce 1398 byl dokonce zvolen rektorem univerzity. Kromě toho víme, že musel vystudovat rovněž teologii a lékařství. Stejně jako jiní cizí mistři, i on v roce 1409 odešel do Lipska, kde se stal po Janovi z Minsterberka druhým rektorem této nové univerzity. Autor dále zrekonstruoval Helmoldovy texty a podal přehled o jejich rukopisném dochování a pokusil se charakterizovat Helmoldovo dílo jako celek a přílohou studie je část jeho textu *Quaestiones parvorum logicalium*.

Ota Pavlíček a Miroslav Hanke zaměřili svou pozornost na sofistické argumenty v debatách mezi Jeronýmem Pražským a Blažejem Vlkem, přičemž přílohou k článku je edice textu *Argumenta sophistica*, zachycující Blažejovu argumentaci a na ni reagující Jeronýmovy odpovědi. Barbora Kocánová se soustředila na zmínky o předpovědi počasí v bohemikálních textech, zejména z univerzitního prostředí, a podává přehled o rukopisech, v nichž jsou meteorologicky signifikantní zprávy uchovány. Lukáš Lička se zaměřil na studium optiky na pražské artistické fakultě, zejména s důrazem na zmínky o optice v rámci univerzitních kvodlibetů a na dílo Jana z Borotína. Jeho související texty pak tvoří přílohu studie. Závěrečná část knihy z pera autorské dvojice Alena a Petr Hadravovi se zabývá nástrojem mistra Jana Ondřejova řečeného Šindel, který měl sloužit k výpočtu zatmění slunce a měsíce. Autoři na základě Šindelova spisu *Canones pro eclipsibus Solis et Lune* (text je obsažen v příloze) dokonce podobu nástroje pro výpočet zatmění kresebně zrekonstruovali.

Jako celek je kniha přínosným příspěvkem k poznání dějin pražské artistické fakulty v předhusitském období a s ohledem na to, že je psána v anglickém jazyce, se tak mohou zájemci ze zahraničí, kteří nevládnou českým jazykem, seznámit s aktuálními trendy ve studiu dějin vzdělanosti v českém prostředí. Zejména je třeba ocenit, že téměř ke každé ze studií je rovněž připojena pramenná příloha, která umožňuje lepší představu o zdrojích, z nichž tvůrci knihy čerpali. Právě z tohoto důvodu by se měl každý zájemce o starší dějiny pražské univerzity s knihou seznámit, neboť přináší zcela nové úhly pohledu na známé věci a seznamuje čtenáře s texty a částečně i postavami, kterým dosud česká historiografie nevěnovala tolik pozornosti.

Jan Boukal

DOI: 10.14712/23365730.2025.28